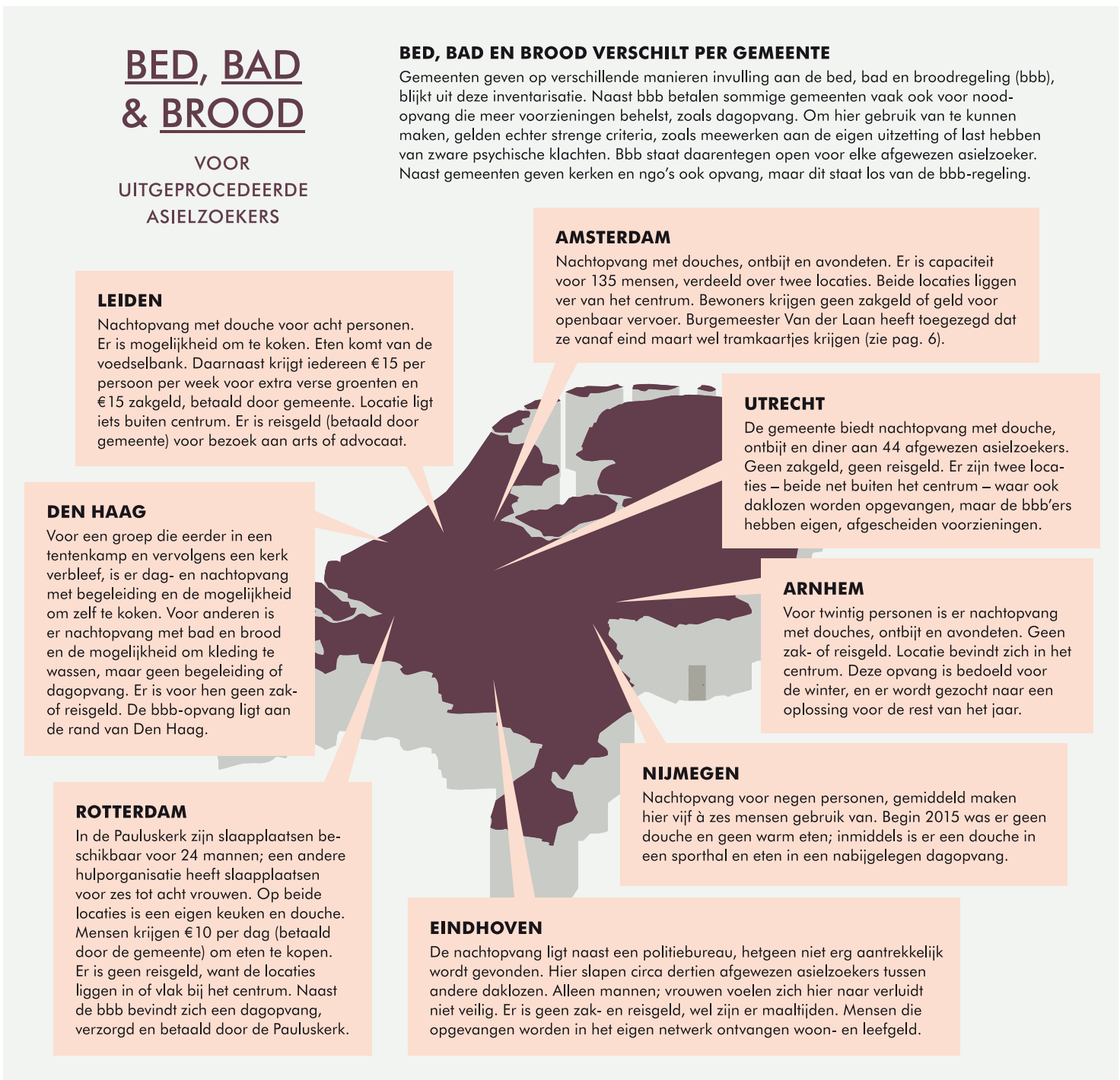

‘Bij ons kunnen ze overdag schilderen en muziek maken’

TEKST: EVERT NIEUWENHUIS

ILLUSTRATIE: ODILO GIROD

Bron: Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt en desbetreffende gemeenten. Deze inventarisatie is half maart 2015 gemaakt.

De Nederlandse overheid moet uitgeprocedeerde asielzoekers die niet uitzetbaar zijn basisopvang bieden, gebod de hoogste rechter vorig jaar. Maar wat onder die opvang wordt verstaan verschilt per gemeente, blijkt uit onderzoek van *Wordt Vervolgd*. ‘In Eindhoven worden mensenrechten nageleefd, maar in Den Bosch weer niet.’

Het schemert in de Schuitenhuisstraat in Amsterdam-Osdorp. Op een windrig pleintje ligt een voormalige crèche, die sinds eind vorig jaar dient als opvang voor afgewezen maar niet-uitzetbare asielzoekers. Het is een laag gebouwtje met een hoog hek eromheen. De stoep is opengebrouwen, de zandbak ligt er verloederd bij. Op een muur is een hakenkruis gespoten.

Binnen is het een stuk behaaglijker. In een zaaltje kijken mensen naar Discovery Channel. In een hoek staan dampende rechauds met pasta en groenten. In de omliggende ruimten bevinden zich douches, wc's en stapelbedden. Op de oranje muren staan kleurige plaatjes, ooit bedoeld om de baby's en peuters die hier speelden op te vrolijken. Nu komen hier alleen nog mannen en vrouwen die volgens de Nederlandse overheid zijn ‘uitgeprocedeed’ en het land moeten verlaten, maar naar eigen zeggen nergens heen kunnen. Ze zijn vanaf vijf uur 's middags welkom, maar moeten om negen uur 's ochtends weer op straat staan.

‘Het eten is best lekker’, zegt de 32-jarige Daag in bijna accentloos Nederlands. Hij komt uit Somalië en woont al meer dan tien jaar in Nederland. ‘Maar verder is het vreselijk. Overdag moeten we maar zien hoe we de dag doorkomen. Ik hang wat in het winkelcentrum en het park in de buurt. Als ik naar de wc moet, doe ik dat achter een boom. En verder wacht ik tot ik hier naar binnen kan.’ Enkele anderen van de ongeveer twintig aanwezigen – de 75 bedden zijn zelden allemaal bezet – vertellen soortgelijke verhalen.

Tot voor kort wilde de Nederlandse regering niet dat deze niet-uitzetbare asielzoekers door gemeenten werden opgevangen. Eind 2014 oordeelde de rechter dat de regering basisopvang moest bieden: hun dit ontzeggen, zou een schending van mensenrechten zijn, aldus de uitspraak, die verwees naar een eerdere terechtwijzing van Nederland door het Sociaal Comité van de Raad van Europa.

Inmiddels kunnen afgewezen asielzoekers die Nederland niet kunnen of willen verlaten in de meeste steden toch enige, door de gemeente betaalde opvang krijgen: avondeten, een slaapplek, ontbijt en een douch.

Gemeenten voeren de regeling uit, de staat betaalt. Op zich goed nieuws, zeggen hulpverleners, maar tegelijkertijd vinden ze de regeling ondermaats. Jack Groen, medewerker van HVO Querido die deze opvang in de gemeente Amsterdam regelt: ‘Uitgeprocedeerde asielzoekers hebben vaak veel ellende meegemaakt, en hun situatie is uitzichtloos. Ik zou ze graag ook overdag even willen laten opveren, even hun gedachten laten verzetten, maar dat kan niet.’

De bed, bad en broodregeling (bbb) is sober, zo niet karig. Opvallend genoeg voeren gemeenten de bbb-regeling op verschillende manieren uit (zie hiernaast). Zo heeft Amsterdam de opvang in een uithoek van de stad geplaatst. Asielzoekers in de bbb-opvang klagen dat ze uren moeten lopen naar hun advocaat of de GGD in het centrum.

Hoe anders is de situatie in Rotterdam. De bbb-opvang ligt hier veel centraler in de stad, en letterlijk een deur verder biedt de Pauluskerk dagopvang aan.

Rian Ederveen van het Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt (LOS) stoort zich aan de ‘sterke verschillen’.

‘In Eindhoven of Den Haag worden mensenrechten wel nageleefd – er is minimale opvang – maar in, pak 'm beet, Den Bosch weer niet. Dat klopt natuurlijk niet: mensenrechten zijn universeel.’

Sjany Middelkoop werkt in de Rotterdamse Pauluskerk en biedt uitgeprocedeerde asielzoekers dagopvang. ‘De hele dag niets doen – zoals in de bbb-opvang – is bijna dodelijk. Bij ons kunnen ze overdag schilderen, muziek maken, talen leren of helpen in de schoonmaak. Als ze iets te doen hebben, maakt dat een wereld van verschil.’

Volgens Middelkoop biedt dagopvang niet alleen voordeel voor uitgeprocedeerde asielzoekers. ‘Als je ze zomaar op straat zet, voelen ze zich opgejaagd en nutteloos. Hier komen ze tot rust en voeren ze weer de regie over hun leven. Tegen mensen die geen enkele kans meer hebben op een verblijfsstatus zeg ik: “Je bent hier welkom, maar je moet beseffen dat er in Nederland geen toekomst voor je is. Ik begrijp dat je niet terug wilt naar Somalië of

Afghanistan, maar het alternatief is dat je nog vijftig jaar in deze kerk hangt. Wil je dat echt?” Het kan anderhalf jaar duren maar ik heb hier al tientallen mensen gehad die uiteindelijk kozen voor vertrek. Dat lukt alleen als je een vertrouwensband met ze opbouwt.’

Hoewel ‘bbb’ volgens Ederveen van het LOS zijn waarde heeft – ‘je hoeft mensen die ineens voor je deur staan tenminste niet meer met hun koffer de nacht in te sturen’ – ligt die volgens haar meestal onder de humanitaire ondergrens. ‘Wat mist is een vierde b, die van begeleiding. De Nederlandse overheid heeft deze mensen opgegeven, maar er blijken voor hen vaak wel degelijk perspectieven te zijn. In 2014 onderzochten wij het lot van 768 uitgeprocedeerde asielzoekers die in 2013 in de noodopvang verkeerden. Voor ongeveer de helft is dat jaar een oplossing gevonden. Bijna 20 procent ging terug naar het land van herkomst en ruim een kwart kreeg alsnog asiel. Kennelijk waren er procedurele fouten gemaakt. Alleen al dat cijfer betekent dat je mensen nooit mag opgeven.’

‘Van de 768 uitgeprocedeerde asielzoekers kreeg ruim een kwart alsnog asiel’

Geesje Werkman, vluchtelingenspecialist bij Kerk in Actie, vindt het ‘veelzeggend’ dat veel uitgeprocedeerde asielzoekers niet naar een bbb-opvang gaan, maar kiezen voor illegale opvang in een kraakpand ‘waar ratten rondlopen en je je alleen met koud water kunt douchen’. Werkman: ‘Ze vinden daar een plek voor overdag, en belangrijker: geborgenheid en saamhorigheid.’

‘Deze mensen gaan echt niet uit zichzelf weg’, vervolgt ze. ‘Als de overheid wil dat ze vertrekken, moet je met hen aan een perspectief werken – in Nederland of elders. Maar ze overdag de straat op schoppen, leidt tot niets.’

Reageren? wordtvervolgd@amnesty.nl

Op 10 april is er in Amsterdam een bijeenkomst over de vraag ‘Wat is adequate opvang?’ Zie www.vluchtgroepamsterdam.amnesty.nl.